

Við lifum vel og lengi

Landssamtök lifeyrissjóða og Félag íslenskra tryggingastærðfræðinga, í samstarfi við aðila vinnumarkaðarins, efna til málþings um breyttar lífslíkur og áhrif þess á lifeyrissjóði mánudaginn 24. nóvember kl. 13-16 á Grand hóteli Reykjavík.

Dagskrá:

13:00 [**Gunnar Baldvinsson**, formaður Landssamtaka lifeyrissjóða, setur málþingið.

13:15 [**Bjarni Guðmundsson** tryggingastærðfræðingur: Nýjar lífslíkur og spá um framtíðina.

13:30 [**Þórir Óskarsson** tryggingastærðfræðingur: Aðferðafræði og niðurstöður.

13:45 [**Steinunn Guðjónsdóttir** tryggingastærðfræðingur: Áhrif hækkandi lífaldurs á tryggingafræðilega stöðu lifeyrissjóða.

14:00 [Fyrirspurnir til framsögumanna.

14:15 [**Björn Z. Ásgrímsson** sérfræðingur hjá Fjármálaeftirlitinu: Hvernig hafa aðrar þjóðir brugðist við hækkandi lífaldri?

Kaffihlé

15:00 [**Hvernig eiga íslenskir lifeyrissjóðir og aðilar vinnumarkaðarins að bregðast við auknum skuldbindingum vegna hækkandi lífaldurs þjóðarinnar?**

Þátttakendur í pallborðsumræðum: fulltrúar fjármálaráðuneytis, Alþýðusambands Íslands, Bandalags háskólamanna, Bandalags starfsmanna ríkis og bæja, Samtaka atvinnulífsins og Sambands íslenskra sveitarfélaga

16:00 [Málþingi lýkur.

Unnur Gunnarsdóttir, forstjóri Fjármálaeftirlitsins, stjórnar málþinginu.

Þóror Snær Júlíusson, ritstjóri Kjamans, stýrir pallborðsumræðum.

SAMBAND ÍSLENSKRA
SVEITARFÉLAGA

Málþing FÍT og LL

Breyttar lífslíkutöflur

- Réttindanefnd var falið að greina stöðuna og skoða mögulegar leiðir fyrir sjóðina
- Vinnuhópur
  - Þorbjörn Guðmundsson, formaður
  - Sigurbjörn Sigurbjörnsson
- Tímarammi
  - Vor og haust 2015: Greining og umræður
  - Uppgjör 2015: Trfrl. athugun með breyttum lífslíkum
  - Vor 2016: Breytingar á samþykktum

Bjarni Guðmundsson
Bryndís Ásbjarnardóttir
Þórey S. Þórðardóttir

- Hækkun skuldbindinga 10-15% að meðaltali
- Tæplega 7% hjá þeim sem eru að fara á lífeyri
- Hlutfallslega minna hjá þeim sem eru komnir á lífeyri
- Áhrifin deyja út upp úr 90 ára aldri

- Hópurinn skoðaði ýmsar leiðir
  - M.a. var könnuð staðan á endurskoðun á reglum almannatrygginga (Benedikt Jóhannesson fenginn á fund nefndarinnar)
- Breytilegt iðgjald er talið of flókið í framkvæmd
- Til skoðunar að lengja lífeyrisaldur í skrefum í 70 ár
  - Áhersla á hópinn sem á stutt í töku ellilífeyris („viðkvæmasti hópurinn“)

Leiðir til skoðunar

1. Hækka iðgjöld
2. Skerða réttindi
3. Hækka lífeyristökualdur
4. Blanda af mismunandi leiðum

1. Hækka iðgjaldið

- Árgangar greiði mismunandi iðgjald
- Hefur ekki áhrif á þá sem eru komnir á lífeyri
- Tryggir ekki jafnræði á milli þeirra sem komnir eru á lífeyri og þeirra sem eru enn greiðendur
- Ákvörðun um hækkun iðgjalda er ákveðin í kjarasamningum
- Í þeim tillögum sem settar hafa verið fram um hækkun á iðgjaldi er gengið út frá því að það leiði til aukinna réttinda

2. Skerðing áunninna réttinda

- Flöt skerðing getur tæplega átt við vegna þess að áhrifin af breyttum lífslíkum snertir aldurshópa mismikið
- Sjóðsfélagar eru á mismunandi aldri og hlutfall kynjanna ólíkt milli sjóða
- Tryggingafræðileg staða sjóða ólík

3. Hækka lífeyristökualdur

- Hver kynslóð eða árgangur nýtur eftirlauna í álíka langan tíma
- Ef eftirlaunaaldur yrði hækkaður um eitt ár og svo um einn mánuð á ári væri hægt að veita sömu réttindi og réttindatöflur eru byggðar á
- Slík breyting skapar mikinn ójöfnuð milli þeirra sem eru komnir á lífeyri og þeirra sem eru enn virkir greiðendur

Leitað var á lits Ólafs Gústafssonar hrl.

- Stenst það lög að breyta áunnum réttindum sjóðfélaga mismikið eftir aldurshópum?
  - Meiri hjá þeim yngri en þeim eldri?
- Stenst það lög að skerðingin nái ekki til þeirra sjóðfélaga sem eru þegar komnir á lífeyri eða eiga stutt eftir í lífeyristökualdur eða verði hlutfallslega vægari hjá þeim?

Álit Ólafs Gústafssonar hrl.

- Telja verður að með því að skerða réttindi sjóðfélaga til samræmis við útreikninga tryggingastærðfræðings væri einnig gætt jafnræðis þar sem skerðingin tæki eins til allra sem eins væri ástatt um, þ.e. eins fyrir alla á sama aldri.
- Líta verði hér til þess að ekki gæti talist eðlilegt eða sanngjarnt að beita alla sjóðfélaga hlutfallslega sömu skerðingu, þegar fyrir lægi að hin neikvæðu áhrif af nýjum forsendum um dánar- og lífslíkur væru mismikil eftir aldri sjóðfélaga.

Álit Ólafs Gústarfssonar hrl.

- Telja verður að önnur sjónarmið eigi hér við heldur en ef neikvæð tryggingafræðileg staða lífeyrissjóðsins helgaðist t.d. af neikvæðri ávöxtun eða afskriftum eigna.
- Með vísan til þess sem hér hefur verið rakið er það skoðun mín að það yrði talið lögmætt og standast meginreglur laga að skerðing réttinda tæki mið af útreikningi tryggingastærðfræðings og á grundvelli hans væri hún sú sama fyrir alla á sama aldri en mismikil milli aldurshópa.

„Viðkvæmi hópurinn“

- Í ljósi þess er talið fullkomlega sanngjarnt og eðlilegt að tekið sé sérstakt tillit til þeirra sjóðfélaga sem þegar hafa hafið töku lífeyris, þegar lífeyrissjóður stendur frammi fyrir því að móta reglu um þá skerðingu réttinda sem nauðsynleg kann að vera til að jafnvægi náist í fjárhagsstöðu sjóðsins.
- Helgast það meðal annars af því að þeir einstaklingar sem komnir eru á lífeyri hafa þá orðið ákveðnar væntingar um reglubundnar lífeyrisgreiðslur til framfærslu og eru illa í stakk búnir til að bregðast við tekjuskerðingu komnir á lífeyrisaldur.
- Sama á að sínu leyti við um þá sem stutt eiga eftir í töku ellilífeyris, þeir hafa þá einnig orðið mótaðar væntingar um tiltekna lífeyrisgreiðslur og eru á þeim aldri að ekki er auðvelt fyrir þá að gera ráðstafanir til mótvægis við skerðingu réttinda.

- Hækka lífeyristökualdur um 2 mánuði næstu 12 árin
- Næstu 12 árin þar á eftir um 1 mánuð
- Felur í sér hækkun um samtals 2 ár á næstu 12 árum

Eftirlaunaaldur		
Árgangur	Ár	Mánuðir
1961	69	
1960	68	10
1959	68	8
1958	68	6
1957	68	4
1956	68	2
1955	68	
1954	67	10
1953	67	8
1952	67	6
1951	67	4
1950	67	2

Möguleg útfærsla, frh.

- Til að gæta jafnræðis þyrfti að skerða réttindi þeirra sem komnir eru á lífeyri
- Skerðingin um 1/6 af auknum skuldbindingum vegna breyttra lífslíkna hjá þeim sem komnir eru á lífeyri, svarar til u.þ.b. 1,2% skerðingar
- Hjá þeim sem eru að fara á lífeyri á næstu árum eftir gildistöku breytinganna, myndu áunnin réttindi ekki skerðast umfram það sem leiðir af hækkun lífeyristökualdurs

Frekari breytingar

- Sjóðsfélagar hafi val um að fara fyrr á ellilífeyri en með skerðingu
- Sveigjanleiki verði aukinn og hægt verði að taka lífeyri að hluta
- Breytingin leiði ekki til breytinga á framreikningi örorkulífeyris
- Gert ráð fyrir endurskoðun eigi síðar en að 12 árum liðnum

Áhrif á tryggingafræðilega stöðu

- Fyrir vinnu starfshóps Réttindanefndar var gert reiknilíkan til að skoða áhrif þess að taka upp forskrift FÍT um lækkun dánartíðni
- Áhrif ráðast af samsetningu sjóðfélaga með tilliti til kyns og aldurs auk réttindaákvæða sjóðsins
- Notuð algeng réttindaákv. og meðalörorkutíðni
- Skoðuð tvenns konar aldursdreifing með mismunandi vægi skuldbindinga lífeyrisþega
- Mismunandi hlutföll karla og kvenna

Áhrif á tryggingafræðilega stöðu – án mótvægisaðgerða

Breyting á stöðu í prósentustigum

	Yngri sjóður		Eldri sjóður	
	Hlutf.karla 90%	Hlutf. karla 50%	Hlutf.karla 90%	Hlutf. karla 50%
Áfallin staða	-11,0%	-9,8%	-10,5%	-9,3%
Framtíðar staða	-16,6%	-13,5%	-14,0%	-11,5%
Heildar staða	-12,9%	-11,2%	-11,7%	-10,1%

Áhrif á tryggingafræðilega stöðu

– lífeyrisaldur skv. tillögu Réttindanefndar

Breyting á stöðu í prósentustigum

	Yngri sjóður		Eldri sjóður	
	Hlutf.karla 90%	Hlutf. karla 50%	Hlutf.karla 90%	Hlutf. karla 50%
Áfallin staða	-1,3%	-0,9%	-3,2%	-2,7%
Framtíðar staða	0,6%	0,5%	0,4%	0,3%
Heildar staða	-0,6%	-0,4%	-2,1%	-1,7%